

Rolnummer 848
Arrest nr. 60/96 van 7 november 1996

A R R E S T

In zake : de prejudiciële vraag betreffende artikel 479 van het Wetboek van Strafvordering, gesteld door het Hof van Cassatie.

Het Arbitragehof,

samengesteld uit de voorzitters M. Melchior en L. De Grève, en de rechters H. Boel, L. François, P. Martens, J. Delruelle, G. De Baets, E. Cerexhe, H. Coremans en A. Arts, bijgestaan door de griffier L. Potoms, onder voorzitterschap van voorzitter M. Melchior,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* *

I. *Onderwerp van de prejudiciële vraag*

Bij arrest van 10 mei 1995 in zake R. Urbain en anderen, heeft het Hof van Cassatie de volgende prejudiciële vraag gesteld :

« Schendt artikel 479 van het Wetboek van Strafvordering artikel 10 van de Grondwet, doordat het een beperkte categorie van personen het voordeel van de rechtspraak in twee instanties ontzegt ? »

II. *De feiten en de rechtspleging in het bodemgeschied*

Het Hof van Beroep te Bergen heeft bij arrest van 29 november 1989 R. Urbain, plaatsvervangend erevrederechter, P. Carlier en M. Laloux tot boetes veroordeeld wegens verscheidene overtredingen met name van de wetgeving inzake sociale zekerheid, in verband met de tewerkstelling van M. Roensmans in de hoedanigheid van jachtopziener door voornoemde personen. Het bedrag van de bijdragen, de bijdrageverhogingen en de verwijlinteressen die aan de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid verschuldigd zijn en door het Hof van Beroep waren voorbehouden, werden door dat Hof in een tweede arrest van 13 juni 1994 gepreciseerd.

Aangezien de voornoemde personen zich in cassatie hebben voorzien tegen die twee arresten, stelt het Hof van Cassatie, als antwoord op een middel waarin het discriminerend karakter van artikel 479 van het Wetboek van Strafvordering wordt gekritiseerd - gelet op de ontstentenis van een dubbele aanleg - aan het Hof de prejudiciële vraag die hiervoor is weergegeven.

III. *De rechtspleging voor het Hof*

De expeditie van de verwijzingsbeslissing is op 30 mei 1995 ter griffie ingekomen.

Bij beschikking van dezelfde dag heeft de voorzitter in functie de rechters van de zetel aangewezen overeenkomstig de artikelen 58 en 59 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof.

De rechters-verslaggevers hebben geoordeeld dat er geen aanleiding was om artikel 71 of 72 van de organieke wet toe te passen.

Van de verwijzingsbeslissing is kennisgegeven overeenkomstig artikel 77 van de organieke wet bij op 28 juni 1995 ter post aangetekende brieven.

Het bij artikel 74 van de organieke wet voorgeschreven bericht is bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 8 juli 1995.

De Ministerraad, Wetstraat 16, 1000 Brussel, heeft een memorie ingediend bij op 14 augustus 1995 ter post aangetekende brief.

Bij beschikkingen van 25 oktober 1995 en 25 april 1996 heeft het Hof de termijn waarbinnen het arrest moet worden gewezen, verlengd tot 30 mei 1996 en 30 november 1996.

Bij beschikking van 6 maart 1996 heeft het Hof de zaak in gereedheid verklaard en de dag van de terechtzitting bepaald op 27 maart 1996.

Van die beschikking is kennisgegeven aan de Ministerraad en zijn advocaat bij op 6 maart 1996 ter post aangetekende brieven.

Op de openbare terechtzitting van 27 maart 1996 :

- is verschenen :

. Mr. J. Sohier *loco* Mr. J. Bourtembourg, advocaten bij de balie te Brussel, voor de Ministerraad;

- hebben de rechters-verslaggevers R. Henneuse en L.P. Suetens verslag uitgebracht;

- is de voornoemde advocaat gehoord;

- is de zaak in beraad genomen.

Bij beschikking van 22 mei 1996 heeft voorzitter M. Melchior de zaak voorgelegd aan het Hof in voltallige zitting.

Bij beschikking van 29 mei 1996 heeft het Hof de debatten heropend en de dag van de terechtzitting bepaald op 27 juni 1996.

Van die beschikking is kennisgegeven aan de Ministerraad en zijn advocaat bij op 30 mei 1996 ter post aangetekende brieven.

Op de openbare terechtzitting van 27 juni 1996 :

- is verschenen :

. Mr. J. Bourtembourg, advocaat bij de balie te Brussel, voor de Ministerraad;

- hebben de rechters-verslaggevers R. Henneuse en L.P. Suetens verslag uitgebracht;

- is de voornoemde advocaat gehoord;

- is de zaak in beraad genomen.

Bij arrest nr. 50/96 van 12 juli 1996 heeft het Hof :

- de heropening van de debatten gelast;

- de Ministerraad uitgenodigd een aanvullende memorie in te dienen tegen 15 september 1996;

- de dag van de terechtzitting bepaald op 24 september 1996.

Bij beschikking van 10 september 1996 heeft de voorzitter in functie vastgesteld dat rechter-verslaggever L.P. Suetens, overleden op 2 september 1996, als verslaggever werd vervangen door rechter H. Boel.

De Ministerraad heeft een aanvullende memorie ingediend bij op 13 september 1996 ter post aangetekende brief.

Bij beschikking van 18 september 1996 heeft de voorzitter in functie vastgesteld dat rechter L. François verslaggever werd nu rechter R. Henneuse zich moest onthouden overeenkomstig artikel 56, derde lid, van de bijzondere wet op het Arbitragehof.

Op de openbare terechtzitting van 24 september 1996 :

- is verschenen :

. Mr. J. Bourtembourg, advocaat bij de balie te Brussel, voor de Ministerraad;

- hebben de rechters-verslaggevers L. François en H. Boel verslag uitgebracht;
- is de voornoemde advocaat gehoord;
- is de zaak in beraad genomen.

De rechtspleging is gevoerd overeenkomstig de artikelen 62 en volgende van de organieke wet, die betrekking hebben op het gebruik van de talen voor het Hof.

IV. *In rechte*

- A -

Memorie van de Ministerraad

A.1. Artikel 479, waarin reeds in den beginne door het Wetboek van Strafvordering werd voorzien en dat het « voorrecht van rechtsmacht » instelt, vertaalt de zorg van de wetgever om de magistraten te beschermen tegen tergende of onbezonnen vervolgingen waaraan zij wegens hun ambt worden blootgesteld; bovendien heeft het de bedoeling de nadelen te vermijden die gepaard gaan met de berechting van een magistraat door een rechtscollege dat is samengesteld uit zijn collega's, of het nu gaat om toegeeflijkheid of om overdreven strengheid.

A.2. Het Hof heeft zich reeds in zijn arrest nr. 66/94 van 14 juli 1994 uitgesproken over de bestaanbaarheid van artikel 479 van het Wetboek van Strafvordering met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet. Het heeft de bijzondere regels die voor de magistraten inzake onderzoek, vervolging en berechting in aanmerking zijn genomen, verantwoord met de zorg hun een onpartijdige en serene rechtsbedeling te verzekeren.

A.3. De ontzegging van hoger beroep wordt, ten aanzien van de in artikel 479 van het Wetboek van Strafvordering bedoelde personen, verantwoord doordat zij een categorie van feitelijk verschillende personen vormen, die in rechte een gedifferentieerde behandeling verdienen wat de regels van de strafprocedure betreft.

Artikel 2 van het Aanvullend Protocol nr. 7 bij het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, dat voorziet in een dubbele aanleg, verbindt België momenteel niet en heeft dus geen rechtstreekse werking in de interne rechtsorde; het bepaalt bovendien verscheidene uitzonderingen op dat recht op een dubbele aanleg, wanneer wordt voorzien in een procedure die afwijkt van het gemeen recht, en met name voor de magistraten. Op dezelfde wijze heeft België bij artikel 14.5 van het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten, dat eveneens voorziet in het recht op een tweede aanleg, voorbehoud gemaakt wat het voorrecht van rechtsmacht betreft dat van toepassing is op de ministers en magistraten.

Ten slotte werd herhaaldelijk gepreciseerd, en met name door het Arbitragehof (arresten nrs. 69/93 en 82/93), dat de regel van de dubbele aanleg geen algemeen rechtsbeginsel vormt.

Het onderscheid dat door de betwiste bepaling wordt gemaakt, kan niet worden beschouwd als zijnde onevenredig met het wettige doel dat door de wetgever wordt nagestreefd; het schendt artikel 10 van de Grondwet niet.

Aanvullende memorie van de Ministerraad, ingediend ingevolge het arrest nr. 50/96 van 12 juli 1996

A.4.1. De wettelijke samenhang en ondeelbaarheid (artikelen 226, 227, 308, 526, 527 en 540 van het Wetboek van Strafvordering) hebben tot gevolg dat de bevoegdheid van een rechtscollege wordt uitgebreid ten nadele van een ander rechtscollege.

De beginselen die bepalen welk rechtscollege bevoegd is, worden uiteengezet : enerzijds trekt het zwaardere misdrijf het lichtere misdrijf mee, anderzijds trekt het misdrijf waarvan het onderzoek het meest aan vorm gebonden is, het ermee samenhangende misdrijf naar zich toe. Die laatste regel wordt verantwoord op grond van het feit dat, in geval van samenhang, de bevoegdheid gaat naar het gerechtelijke korps dat, door zijn rang in de gerechtelijke hiërarchie, het wettelijke karakter van zijn vormvoorschriften en het aantal van zijn rechters de grootste waarborg biedt.

A.4.2. De regels van de samenhang werden vastgesteld in het belang van een goede rechtsbedeling, om te vermijden dat de zaak voor verschillende rechtscolleges zou worden gebracht en dat parallelle onderzoeken zouden leiden tot tegenstrijdige en onverzoenbare beslissingen.

Inzake voorrecht van rechtsmacht beoogt de samenhang bovendien, enerzijds, aan de gewone rechtzoekenden dezelfde waarborgen te bieden als aan de begunstigen van het genoemde voorrecht - namelijk onverantwoorde vervolgingen en een te strenge of te toegeeflijke beoordeling vermijden - en, anderzijds, in één enkel dossier verschillende strafbare feiten samen te brengen, zodat de precieze omvang van de aansprakelijkheid van elke beklaagde kan worden bepaald.

A.4.3. Het recht op een dubbele aanleg wordt noch door de Grondwet, noch door de internationale verdragen, zoals het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, in absolute zin erkend.

Zonder de toepassing van de regels betreffende de samenhang zouden de gewone rechtzoekenden in geval van hoger beroep door hetzelfde rechtscollege worden berecht, namelijk door het hof van beroep; de vraag met betrekking tot de onpartijdigheid van dat rechtscollege zou aldus rijzen ingeval het op grond van dezelfde feiten vervolgte magistraten reeds rechtstreeks had moeten beoordelen.

Tot slot wordt het ontnemen van de dubbele aanleg eveneens in zekere mate gecompenseerd door het niveau van het rechtscollege waarvoor de zaak wordt gebracht en door de ervaring van de leden ervan.

- B -

De prejudiciële vraag en de bepaling in het geding

B.1.1. Bij arrest van 10 mei 1995 stelt het Hof van Cassatie aan het Hof een prejudiciële vraag die als volgt is geformuleerd :

« Schendt artikel 479 van het Wetboek van Strafvordering artikel 10 van de Grondwet, doordat het een beperkte categorie van personen het voordeel van de rechtspraak in twee instanties ontzegt ? »

B.1.2. Artikel 479 van het Wetboek van Strafvordering bepaalt :

« Wanneer een vrederechter, een rechter in de politierechtbank, een rechter in de rechtbank van eerste aanleg, in de arbeidsrechtbank of in de rechtbank van koophandel, een raadsheer in het hof van beroep of in het arbeidshof, een raadsheer in het Hof van Cassatie, een magistraat van het parket bij een rechtbank of een hof, een lid van het Rekenhof, een lid van de Raad van State, van het auditoraat of van het coördinatiebureau bij de Raad van State, een lid van het Arbitragehof, een referendaris bij dat Hof, een generaal die het bevel voert over een divisie, een provinciegouverneur, ervan beschuldigd wordt buiten zijn ambt een misdrijf gepleegd te hebben dat een correctionele straf meebrengt, laat de procureur-generaal bij het hof van beroep hem dagvaarden voor dat hof, dat uitspraak doet, zonder dat beroep kan worden ingesteld. »

B.2.1. Uit het aan de verwijzende rechter voorgelegde geschil blijkt dat het beroep in cassatie, dat tegen de arresten van het Hof van Beroep te Bergen van 29 november 1989 en 13 juni 1994 is aangetekend, werd ingesteld, enerzijds, door R. Urbain, ere plaatsvervangend vrederechter, die in die hoedanigheid aan het bij artikel 479 van het Wetboek van Strafvordering ingevoerde voorrecht van rechtsmacht is onderworpen, en, anderzijds, door P. Carlier en M. Laloux, voor het Hof van Beroep opgeroepen met toepassing van regels betreffende de samenhang vervat in de artikelen 226 en 227 van het Wetboek van Strafvordering.

B.2.2. Hoewel de bewoordingen van de prejudiciële vraag uitdrukkelijk enkel artikel 479 van het Wetboek van Strafvordering vermelden, omvatten de woorden « een beperkte categorie van personen » - een algemene formulering waarvan de bewoordingen de draagwijdte niet beperken tot de enkele van een dubbele aanleg verstoken personen die in artikel 479 van het Wetboek van Strafvordering zijn vermeld -, zoals in de motieven van het arrest van 10 mei 1995 is aangegeven,

zowel de werkende of de plaatsvervangende magistraten, die, zoals R. Urbain, voor het Hof van Beroep worden gedagvaard, als de andere personen, zoals P. Carlier en M. Laloux, die voor hetzelfde rechtscollege worden gedagvaard met toepassing van de regels betreffende de samenhang.

Ten gronde

Ten aanzien van het voorrecht van rechtsmacht

B.3. Het voorrecht van rechtsmacht, dat van toepassing is op de magistraten, met inbegrip van de plaatsvervangende magistraten, en op bepaalde andere ambtsdragers, is ingesteld met het oog op het verzekeren van een onpartijdige en serene rechtsbedeling ten aanzien van die personen. De bijzondere regels op het gebied van onderzoek, vervolging en berechting die het voorrecht van rechtsmacht inhoudt, strekken ertoe te vermijden dat, enerzijds, ondoordachte, onverantwoorde of tergende vervolgingen jegens de ambtsdragers op wie dat stelsel van toepassing is, op gang zouden worden gebracht en, anderzijds, die ambtsdragers hetzij te streng, hetzij met te veel toegevendheid zouden worden behandeld.

B.4. De prejudiciële vraag betreft evenwel niet het voorrecht van rechtsmacht als dusdanig, maar heeft betrekking op de ontzegging van een tweede aanleg, die er in de huidige stand van de wetgeving uit voortvloeit. Binnen de categorie van personen die worden beticht van een misdrijf waarop een correctionele straf is gesteld, wordt aldus een verschil in behandeling ingesteld tussen de personen die de werking van artikel 479 ondergaan en de burgers in het algemeen, waarbij de eersten, in tegenstelling tot de tweeden, niet over de mogelijkheid beschikken om de tegen hen uitgesproken beslissing in hoger beroep aan te vechten.

B.5. Wanneer de wetgever in de mogelijkheid van een hoger beroep voorziet, mag hij dat niet op discriminerende wijze doen.

Het blijkt niet dat de in het geding zijnde bepaling een dergelijke discriminatie bevat. Aangezien de door de wetgever nagestreefde legitieme doelstellingen verantwoord zijn dat hij aan de hoven van beroep de bevoegdheid heeft toevertrouwd kennis te nemen van wanbedrijven ten laste van de personen op wie het voorrecht van rechtsmacht van toepassing is, is het niet kennelijk onredelijk niet

te hebben voorzien in een hoger beroep tegen de door die rechtscolleges uitgesproken arresten.

In tegenstelling met wat de Ministerraad aanvoert, kan de verantwoording niet steunen op de huidige organisatie van de rechterlijke macht. Maar de wetgever vermocht ervan uit te gaan dat een voldoende waarborg wordt geboden door, enerzijds, door de hoogste feitenrechter te worden beoordeeld en, anderzijds, door een zetel die noodzakelijkerwijze uit drie magistraten is samengesteld (zie de artikelen 101, derde lid, en 109*bis* van het Gerechtelijk Wetboek), voor de personen die de in artikel 479 vermelde ambten uitoefenen.

B.6. Uit wat voorafgaat blijkt dat artikel 479 van het Wetboek van Strafvordering, in zoverre het de houders van de ambten die erin worden geciteerd, het voordeel van de rechtspraak in twee instanties ontzegt, artikel 10 van de Grondwet niet schendt.

Ten aanzien van de andere rechtzoekenden die gelijktijdig met aan het voorrecht van rechtsmacht onderworpen personen voor een hof van beroep worden opgeroepen

B.7. De bepalingen van het Wetboek van Strafvordering betreffende de samenhang leiden ertoe dat op de rechtsonderhorigen die gelijktijdig met de in artikel 479 van hetzelfde Wetboek vermelde personen voor een hof van beroep worden opgeroepen, toepassing wordt gemaakt van die bepaling zodat zij bijgevolg van het recht op hoger beroep worden verstoken. Aldus wordt een verschil in behandeling in het leven geroepen tussen die rechtsonderhorigen en de rechtsonderhorigen die gedagvaard worden voor de rechter die hun door het gemeen recht met betrekking tot de rechtspleging wordt toegewezen.

Andermaal mag worden vermeld dat wanneer de wetgever in de mogelijkheid van een hoger beroep voorziet, hij dat niet op discriminerende wijze mag doen.

B.8. Het in B.7 vastgestelde verschil in behandeling is niet discriminerend.

Weliswaar kan het niet worden aanvaard op grond van de enkele reden dat de instelling van het voorrecht van rechtsmacht, enerzijds, en die van de samenhang, anderzijds, elk afzonderlijk in overeenstemming met artikel 10 van de Grondwet zouden worden bevonden. Uit het feit dat twee

uitzonderingen op de gewone regels verantwoord zijn, volgt niet dat de gelijktijdige toepassing ervan op eenzelfde persoon dat ook zou zijn.

Uit de omstandigheid dat het aanvaardbaar is dat de in artikel 479 van het voormelde Wetboek vermelde personen onmiddellijk door het hof van beroep worden berecht en dat het, gelet op de vereisten van een goede rechtsbedeling, wenselijk is te vermijden dat rechtscolleges onverzoenbare beslissingen wijzen terwijl die beslissingen betrekking zouden hebben op dezelfde feiten, die zijn gepleegd zowel door in het voormelde artikel 479 vermelde personen als door andere personen, volgt niet dat laatstgenoemde personen een dubbele aanleg zou mogen worden ontzegd zonder dat artikel 10 van de Grondwet zou zijn geschonden. Dat is des te meer het geval daar de personen die rechtstreeks voor het hof van beroep worden opgeroepen wegens de regels van de samenhang, in tegenstelling tot de in artikel 479 vermelde personen, zich niet kandidaat hebben gesteld voor ambten waarvoor het voorrecht van rechtsmacht geldt.

De noodzaak van een goede rechtsbedeling verantwoordt evenwel de organisatie van een eenmalig en volledig proces, dat een coherente beoordeling van de feiten en aansprakelijkheden verzekert. Het is in overeenstemming met het grondbeginsel van het tegensprekelijk karakter van de debatten dat aan verschillende personen die voor dezelfde feiten worden vervolgd de mogelijkheid wordt geboden voor hetzelfde rechtscollege te verschijnen. Indien dat niet het geval zou zijn, zou de veelheid van de onderzoeken, en nadien van de debatten, kunnen verhinderen dat de gerechtelijke waarheid aan de dag wordt gebracht, met name wat de respectieve rol betreft die de verschillende vervolgte personen hebben gespeeld. Bovendien zouden de rechten van verdediging van zowel de in artikel 479 vermelde personen als van de andere personen die voor dezelfde feiten worden vervolgd, miskend kunnen zijn indien beklaagden zich voor een rechtscollege zouden moeten verdedigen, terwijl een ander rechtscollege reeds over de werkelijkheid, de aanrekenbaarheid en de strafrechtelijke omschrijving van de ten laste gelegde feiten uitspraak zou hebben gedaan. De aard van de in het geding zijnde beginselen laat dus niet toe het bekritiseerde verschil in behandeling als zonder verantwoording te beschouwen.

B.9. Uit wat voorafgaat blijkt dat artikel 479 van het Wetboek van Strafvordering, in zoverre het de vervolgte rechtsonderhorigen gelijktijdig met de houders van de ambten die erin worden geciteerd, het voordeel van de rechtspraak in twee instanties ontzegt, artikel 10 van de Grondwet niet schendt.

Om die redenen,

het Hof

zegt voor recht :

Artikel 479 van het Wetboek van Strafvordering, doordat het een beperkte categorie van personen het voordeel van de rechtspraak in twee instanties ontzegt, schendt artikel 10 van de Grondwet niet.

Aldus uitgesproken in het Frans en het Nederlands, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, op de openbare terechtzitting van 7 november 1996.

De griffier,

De voorzitter,

L. Potoms

M. Melchior